

De telling van dodaarsbroedsels in 1967

Door Drs. D. Dekker

Het hieronder volgende verslag beoogt niet meer te zijn dan een overzicht van de huidige stand van zaken aangaande het landelijk uitgevoerde onderzoek naar het voorkomen van de dodaars als *broedvogel* in Nederland.

Dit onderzoek werd gestart in 1966, met als teleurstellend resultaat de melding van 120 broedgevallen, verdeeld over 36 gemeenten. Daarbij ontbraken gegevens van de waddeneilanden en uit de provincies Zeeland, Noord-Brabant en Limburg (Natura, maart 1967). In 1967 werd daarom het aanschrijven van medewerkers intensiever ter hand genomen; o.a. door onze formulieren in te sluiten bij die van het futen-onderzoek, waarvoor zich een veel groter aantal medewerkers had gemeld. Op deze wijze werden vogelliefhebbers in alle delen van ons land bereikt. Bovendien werd nog eens extra de aandacht erop gevestigd, dat ook de negatieve gegevens (dus het ontbreken van de soort als broedvogel) evenzo nodig waren om het onderzoek te doen slagen als de opgave van het aantal aanwezige broedparen, dat per gemeente wordt geteld. Tot onze grote vreugde leverde deze wijze van werken voor het broedseizoen 1967 een veel beter resultaat op, dan in het jaar daarvoor.

Gegevens, negatieve zowel als positieve, kwamen binnen over totaal 217 gemeenten, redelijk verdeeld over onze provinciën, de waddeneilanden daarbij inbegrepen. Van 117 gemeenten waren deze meldingen over het voorkomen van de dodaars als broedvogel positief. In totaal had dit betrekking op 472 broedgevallen; nog altijd zeer laag, als we dit aantal vergelijken met de schattingen in een Avifauna van Nederland of een Avifauna van Noord-Brabant. Daarom zijn we ook vastbesloten dit onderzoek het komend seizoen voort te zetten. Daarbij hopen we te mogen rekenen op een nog grotere medewerking dan in 1967.

Alles wat we vragen is slechts de juiste naam van de *gemeente* waarin de telling wordt verricht, met daarnaast een iets nauwkeuriger plaatsbeschrijving van het terrein dat wordt bezocht. Dit laatste vooral om dubbel tellen van de inzendingen van twee waarnemers te voorkomen. Als tel-seizoen zijn vooral de maanden mei t/m juli belangrijk. Buiten deze maanden zwerven reeds te veel vogels rond om de tellingen nog betrouwbaar te kunnen houden.

Laat U zich bij het bekijken van de gegevens in de bijgevoegde tabellen I en II vooral niet weerhouden om eventuele kritiek hierop direct aan de bewerkers van deze soort door te geven. En mocht men behulpzaam willen zijn bij het *verbeteren* of *bevestigen* van de gepubliceerde gegevens, stuurt ons dan een briefkaart met naam en adres en daarnaast alleen de aanduiding „Dodaars 1968”. Zo spoedig mogelijk sturen wij dan een deelnemers-formulier. De medewerkers van 1967 kunnen rekenen op de automatische toezending hiervan. Mogen wij het komend seizoen nog een keer op Uw hulp rekenen? Mochten we na het seizoen 1968 tot een afsluiting van de landelijke inventarisatie komen, dan willen we ons in de daaropvolgende jaren vooral richten op enkele gebieden waar de dodaars regelmatig als broedvogel gesignaleerd is, maar waarvan de milieu-omstandigheden belangrijk uiteen lopen. Want dat dit zeker het geval kan zijn, blijkt

TABEL I

Gemeenten waar in 1967 de dodaars als broedvogel voorkwam; (alfabetisch gerangschikt per provincie).

<i>Groningen;</i>		Winterswijk	1 ?	Veere	4
Groningen	1	Zutphen	1	Westenschouwen	1
<i>Friesland;</i>		<i>Utrecht;</i>		Wissekerke	6
Ameland	2	de Bilt	1	Wolphaartsdijk	1 ?
Barradeel	7	Houten	1 ?	<i>Noord-Brabant;</i>	
Franeke	5 (2)	Leersum	2-3	Baarle-Nassau	2
O.-Dongeradeel	1-2	Rhenen	1 ?	Bergen op Zoom	4 ?
Schiermonnikoog	9-14	Veenendaal	1	Bergeijk	5
Terschelling	8	<i>Noord-Holland;</i>		Budel	4
Vlieland	2 ?	Aalsmeer	6	Deurne	1-4
Wonseradeel	1	Akersloot	3	Eindhoven	2
<i>Drente;</i>		Amsterdam	2	Goirle	3
Anlo	2 (8)	Barsingerhorn	4	Halsteren	1
Beilen	1 (1)	Beemster	5	Hapert	1
Dwingelo	4 (1)	Bloemendaal	4	Heeze	4
Gieten	2	's-Graveland	1	Helmond	2-3
Norg	1	Haarlem	1-2	Hilvarenbeek	1
Roden	1 (5)	Hilversum	1 (1)	Hoge- en L. Mierde	4
Rolde	2	Ilpendam	2	Leende	3
Ruinen	2	Koog a/d Zaan	5 (4)	Oisterwijk	10
Smilde	1	Langedijk	39	Ossendrecht	3
Vries	1	Oostzaan	30 (10)	Someren	3
<i>Overijssel;</i>		Schermerhorn	2	St. Oedenrode	2
Ambt-Delden	3	Texel	11	Tilburg	1
Borne	1	Venhuizen	1	Valkenswaard	5
Denekamp	3 (1)	Wormerveer	6 (5)	Veldhoven	1
Haaksbergen	1	Wijdenes	2	Vessem	1
Ommen	4	Zaandijk	5 (10)	Vught	1
Staphorst	4	Zandvoort	2	Westelbeers	2
Vriezenveen	2	<i>Zuid-Holland;</i>		<i>Limburg;</i>	
Weerselo	4	Alblasserdam	2 (1)	Arcen en Velden	2
Wierden	1	Katwijk	2-4	Bergen	3
Zwolle	2	Lexmond	3	Echt	2
<i>Gelderland;</i>		Oostvoorne	1	Geleen	1
Angerlo	2	Rockanje	3	Helden	2
Barneveld	4	Rotterdam	3 (2)	Hoensbroek	3
Ermelo	1	Vianen	7	Melick	
Gorssel	2-4	Vlaardingen	1	Herkenbosch	13
Lienden	1	Wassenaar	17	Nederweert	13
Overasselt	15 (15)	<i>Zeeland;</i>		Sevenum	5
Ubbergen	14-25 (16)	Domburg	1	St. Odiliënberg	2
Waardenburg	2	Kortgene	5	Venraij	3
		Middelburg	1-3	Vlodrop	2
				Weert	3

Getallen geven het aantal broedparen aan per gemeente; tussen haakjes de aantallen van 1966.

wel als we het voorlopig overzicht bekijken. Immers, belangrijke concentraties worden zowel gevonden in de brakwater-venen van Noord-Holland als in de vennen van Noord-Brabant en Drente. Door een vergelijking van de eisen, die deze vogel aan zijn biotoop kan stellen, hopen we dan nader te komen tot een verklaring over de opvallende achteruitgang, die deze kleine futen-soort o.a. in de Zaanstreek toont.

In onderstaand overzicht zijn de winterwaarnemingen niet verwerkt. Wel houden we ons voor toezending hiervan nog altijd ten zeerste aanbevolen. Buiten de broedtijd verschijnt deze vogel nl. vaak in vrij grote concentraties op plaatsen waar we hem als broedvogel niet aantreffen. Vermeldt ook bij deze gegevens weer de naam van de gemeente, waar de telling is verricht, het aantal vogels waar het om gaat en de data waarop ze werden gezien.

TABEL II

Gemeenten, waar in 1967 de dodaars *niet* als broedvogel werd waargenomen (alfa-betisch, per prov.).

Groningen: Baflo, Bierum, Kantens, Uithuizen, Uithuizermeeden, Usquert, Warffum, 't Zand.

Friesland: Doniawerstal, Wymbritseradeel.

Drente: Zuidlaren.

Overijssel: Almelo, Aergeest, Tubbergen, Wijhe.

Gelderland: Apeldoorn, Beusichem, Borculo, Buurmalsen, Culemborg, Ede, Eibergen, Elburg, Geldermalsen, Groesbeek, Harderwijk, Hattum, Lochem, Maurik, Nijmegen, Putten, Rossum,

Ruurlo, Voorst, Zaltbommel.

Utrecht: Amerongen, Benschop, Bunnik, Cothen, Hoenkoop, Jutphaas, Lopik, Maarssen, Montfoort, Polsbroek, Renswoude, Utrecht, Vreeswijk, Willeskop, IJsselstein, Zeist.

Noord-Holland: Blaricum, Bussum, Callantsoog, Haarlemmermeer, Huizen, Jisp, Landsmeer, Laren, Naarden, Wieringen, Wormer, Zaandam, Zijpe.

Zuid-Holland: Delft, Dordrecht, Dubbeldam, Everdingen, Gies-

sendam, 's-Gravenhage, Haastrecht, Hagestein, Hardinxveld, Maassluis, Nieuwkoop, Oegstgeest, Oudewater, Poortugal, Reeuwijk, Schoonhoven, Slie-drecht, Vlist, Woubrugge.

Zeealand: Breskens, Cadzand, Goes, Groede, Kapelle, Nieuw-vliet, Oostburg, Rêtranchement, Siuis, Waterl. kerkje.

Noord-Brabant: Bostel, 's-Hertogenbosch, Maarheze, Oss, Vlijmen.

Limburg: Broekhuizen, Meerlo.

Met een hartelijk woord van dank voor de medewerking van alle waarnemers in '67 en de redactie van dit tijdschrift voor de plaatsing, willen mijn mede-bewerker, M. van Herp en ik dit korte overzicht besluiten.

De boomvalk in Nederland in 1967

Door R. Dantuma

Door allerlei, deels onbekende oorzaken is er in Nederland een onrustbarende vermindering van een aantal der roofvogels. Volgens J. Rooth (1964) gaan van de 14 inheemse roofvogels er 7 achteruit. Volgens J. O. Thate (1964) zijn rationalisatie in de bosbouw (houtopstanden worden tot diep in het broedseizoen gekapt), rationalisatie in de landbouw, gepaard met het gebruik van pesticiden, alsmede de verontrusting door recreatie debet aan de huidige stand van zaken. Vooral in streken waar intens gebruik wordt gemaakt van bestrijdingsmiddelen is de achteruitgang schrikbarend. Een vrij recent voorbeeld hiervan is de in 1966 toegebrachte schade aan de buizerdstand in de provincie Drente door het gebruik van zaadontsmettingsmiddelen. De spaarzame gegevens van een landelijke verspreiding der broedbestanden hebben de behoefte doen ontstaan om over een aantal jaren een totaalinventarisatie te verrichten. De verzamelde gegevens kunnen dan de basis vormen tot het herzien van de huidige regelingen voor het gebruik van pesticiden.

In dit eerste inventarisatiejaar werd de medewerking verkregen van 60 medewerkers (werkgroepen als één medewerker gerekend). Het broedseizoen heeft 61 broedgevallen